

ΣΥΝ-ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

6η έκδοση - 15 Απριλίου 2025

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το RESILIAGE είναι ένα τριετές ευρωπαϊκό ερευνητικό έργο (2023-2026) που επικεντρώνεται στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των κοινοτήτων μέσω της ενσωμάτωσης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς στη μείωση του κινδύνου καταστροφών (DRR). Χρηματοδοτούμενο από το πρόγραμμα Horizon Europe, διερευνά πώς η πολιτιστική κληρονομιά, ως σημαντικός πόρος των τοπικών κοινοτήτων, μπορεί να ενισχύσει την κοινωνική ανθεκτικότητα απέναντι σε φυσικούς κινδύνους και ακραία γεγονότα. Διεξάγοντας επιτόπια έρευνα και εμπλέκοντας τις κοινότητες σε σενάρια πολλαπλών κινδύνων, το RESILIAGE στοχεύει στη συνδημιουργία αξιοποιήσιμης γνώσης, ενδυναμώνοντας τις κοινότητες ώστε να προετοιμαστούν καλύτερα για τους κινδύνους καταστροφών και να τους μετριάσουν, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Επικεφαλής του έργου είναι το Πολυτεχνείο του Τορίνο και συμμετέχουν 18 εταίροι από 10 χώρες, μεταξύ των οποίων φορείς πρώτης αντίδρασης, φορείς χάραξης πολιτικής, ενώσεις πολιτών και οργανώσεις πολιτιστικής κληρονομιάς. Μέσω των πέντε εργαστηρίων ανθεκτικότητας (CORElabs) που έχει δημιουργήσει σε διάφορες χώρες, το RESILIAGE χρησιμοποιεί ένα πλαίσιο συστημικής καινοτομίας ανθεκτικότητας (SyRI) για την ανάλυση της διακυβέρνησης, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και άλλων κρίσιμων παραγόντων. Το πλαίσιο αυτό εντοπίζει και βελτιώνει πρακτικές που ενισχύουν την ανθεκτικότητα της κοινότητας, χρησιμοποιώντας την πολιτιστική κληρονομιά στη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Επιπλέον, κάθε εργαστήριο CORE ειδικεύεται σε μια συγκεκριμένη κλίμακα διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης της περιοχής της πόλης, του δήμου, του δικτύου δήμων, της περιφέρειας και της διαπεριφερειακής κλίμακας.

Εμπλέκοντας τα ενδιαφερόμενα μέρη σε συνεργατικές και συμμετοχικές διαδικασίες, το έργο επιδιώκει να δημιουργήσει ψηφιακά εργαλεία και ήπιες λύσεις που ενισχύουν την ετοιμότητα των κοινοτήτων και προωθούν μακροπρόθεσμες στρατηγικές για την ανθεκτικότητα στις καταστροφές.

Core Lab
**Crete
GREECE**

CRETE GREECE CORE LAB

ΕΞΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Πρώτος γύρος δραστηριοτήτων

Στις 21-22 Μαΐου 2024, μέλη των εταίρων του RESILIAGE, συμπεριλαμβανομένων **κοινωνιολόγων, ψυχολόγων και αρχιτεκτόνων**, επισκέφθηκαν την Κρήτη. Οι διήμερες επιτόπιες δραστηριότητες περιλάμβαναν ένα **συνεργατικό εργαστήριο συν-χαρτογράφησης**, το οποίο υποστήριξαν οι **τοπικοί εταίροι του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Κρήτης**. Το εργαστήριο **συγκέντρωσε 30 συμμετέχοντες**, οι οποίοι εργάστηκαν σε **ομάδες πολλαπλών ενδιαφερόμενων μερών** για να **εντοπίσουν τα υλικά και άυλα στοιχεία που διαμορφώνουν την τοπική κληρονομιά**.

Τα αποτελέσματα αυτής της πρώτης δραστηριότητας ανέδειξαν μια **κυρίαρχη εστίαση στα ακίνητα στοιχεία της κληρονομιάς**, κυρίως στα **ιστορικά κτίρια και μνημεία**, που συμβάλλουν στη **διαμόρφωση της ισχυρής ταυτότητας της Κρήτης**. Σημαντικά παραδείγματα περιλαμβάνουν τα **ερείπια των Μινωικών ανακτόρων της Κνωσού και της Φαιστού**, τα οποία αποτελούν και **δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς**.

Μια δεύτερη ομάδα **υλικών στοιχείων κληρονομιάς** συνδέθηκε με τη **ζωντανή μνήμη του σεισμού του 2021**, ο οποίος έπληξε την περιοχή του **Αρχαλοχωρίου**. Σε αυτήν περιλαμβάνονται η **εκκλησία της Μεταμόρφωσης**, που υπέστη σοβαρές ζημιές από τον σεισμό, η **Ιερά Μονή Αγίας**

Core Lab

**Crete
GREECE**

Μαρίνας, η οποία διαδραμάτισε **καθοριστικό ρόλο στην προετοιμασία και παροχή τροφής στα θύματα**, καθώς και το **Τοπικό Εκθεσιακό Κέντρο**, όπου **ομάδες εθελοντών έστησαν σκηνές κατά τη φάση αντιμετώπισης της έκτακτης ανάγκης**.

Ένα μικρότερο μέρος των **αναγνωρισμένων στοιχείων** αφορούσε την **άυλη κληρονομιά**, όπως τα **διεθνή μουσικά φεστιβάλ που φιλοξενούνται στο χωριό Χουδέτσι – το Houdetsi Festival και το Φεστιβάλ του Ross Daly – συγκεντρώνοντας μουσικούς από όλο τον κόσμο**. Οι **παραδοσιακές κρητικές τέχνες και οι πολιτιστικές πρακτικές που σχετίζονται με τη μουσική και τον χορό** αναδείχθηκαν ως **βασικά στοιχεία της τοπικής κληρονομιάς**, ενισχύοντας τη **κοινωνική συνοχή και την ένταξη**.

Παραδοσιακοί κρητικοί χοροί

Δεύτερος γύρος δραστηριοτήτων

Για να ενισχυθεί η ευρύτερη κατανόηση της τοπικής κληρονομιάς ως μιας δυναμικής διαδικασίας, που αναδιαμορφώνεται συνεχώς μέσω της αλληλεπίδρασης των κοινοτήτων με τη φύση, την ιστορία και τις κοινωνικές δομές, πραγματοποιήθηκε δεύτερη συνεδρία συν-χαρτογράφησης, στις 7 Φεβρουαρίου 2025, στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης. Αυτή τη φορά, οι συμμετέχοντες ενθαρρύνθηκαν να εντοπίσουν στοιχεία κληρονομιάς που δεν είναι τόσο ενσωματωμένα στις κυρίαρχες αντιλήψεις, αλλά έχουν σημαντική αξία για την ανθεκτικότητα της κοινότητας.

Αυτή η φάση ακολούθησε έρευνα γραφείου που διεξήχθη από την ομάδα του Πολυτεχνείου του Τορίνο, με στόχο να αναδείξει λιγότερο προφανείς διαστάσεις της κληρονομιάς, όπως η προοπτική του φύλου, οι αμφιλεγόμενες όψεις και η ανεπίσημη πολιτιστική ταυτότητα.

Η χαρτογράφηση περιλάμβανε 19 συμμετέχοντες και οδήγησε στον εντοπισμό 69 νέων στοιχείων, παρέχοντας μια πιο ισορροπημένη αναπαράσταση υλικών και άυλων στοιχείων, καθώς και ποικίλες ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Μεταξύ αυτών, ιδιαίτερη σημασία είχαν οι ιδιομορφίες της πολιτιστικής ταυτότητας της Κρήτης, όπως η διαπολιτισμική συνύπαρξη, τα ισχυρά ανθρώπινα δίκτυα, η φιλοξενία και η κουλτούρα της συνεργασίας, που χαρακτηρίζουν όχι μόνο τις οικογενειακές σχέσεις, αλλά και ολόκληρο το αξιακό σύστημα της κρητικής κοινωνίας.

Η παραδοσιακή κρητική κουζίνα αναγνωρίστηκε ως βασικό στοιχείο της τοπικής κληρονομιάς, όχι μόνο γιατί αποτελούν βασικά στοιχεία της μεσογειακής διατροφής, αλλά και λόγω της συνεργατικής διαδικασίας προετοιμασίας των γευμάτων για γιορτές, γάμους, βαφτίσια και άλλες κοινοτικές εκδηλώσεις. Η αμοιβαία βοήθεια και η ομαδική εργασία για τέτοιες περιστάσεις λειτουργούν ως μέσο κοινωνικής συνοχής.

Παραδοσιακές συνταγές της κρητικής κουζίνας

Επίσης, η **υφαντική τέχνη** αναγνωρίστηκε ως **μία από τις παλαιότερες παραδοσιακές τεχνικές της Κρήτης**, συνδεδεμένη βαθιά με την **πολιτιστική ταυτότητα και την ιστορία του νησιού**. Αντίθετα, άλλες ομαδικές δραστηριότητες με βάση το φύλο είναι οι κοινωνικές συγκεντρώσεις ανδρών σε καφενεία: τα παραδοσιακά καφενεία ήταν ιστορικά ανδροκρατούμενοι χώροι, αντανakλώντας κοινωνικές νόρμες και διαχωρισμούς των φύλων στη δημόσια και ιδιωτική ζωή..

Ανάμεσα στις **πιο αμφιλεγόμενες πτυχές της κληρονομιάς**, αναφέρθηκαν φαινόμενα όπως οι **εξαναγκαστικοί γάμοι και οι έμφυλες διακρίσεις προς την LGBTQIA+ κοινότητα**. Επιπλέον, χαρτογραφήθηκαν οι **άσχημες συνθήκες διαβίωσης στους καταυλισμούς των Ρομά, που στερούνται αποχετευτικών και υπηρεσιών διαχείρισης απορριμμάτων**.

Τέλος, ειδική αναφορά έγινε στη **σχέση του πληθυσμού της Κρήτης με το φυσικό περιβάλλον**. Ανάμεσα στις **φυσικές ομορφιές που καταγράφηκαν ήταν το οικοσύστημα του Γιούχτα, που φιλοξενεί σπάνια ενδημικά είδη χλωρίδας και πανίδας, το φαράγγι του Καρτερού, γνωστό για τη γεωλογική του σημασία, το δάσος του Ρούβα, ένα από τα σημαντικότερα φυσικά αξιοθέατα της Κρήτης, και το Κουναβιανό φαράγγι, μια εντυπωσιακή διαδρομή πεζοπορίας μέσα σε έναν πλούσιο και στενό φαράγγι με εντυπωσιακούς βραχώδεις σχηματισμούς**.

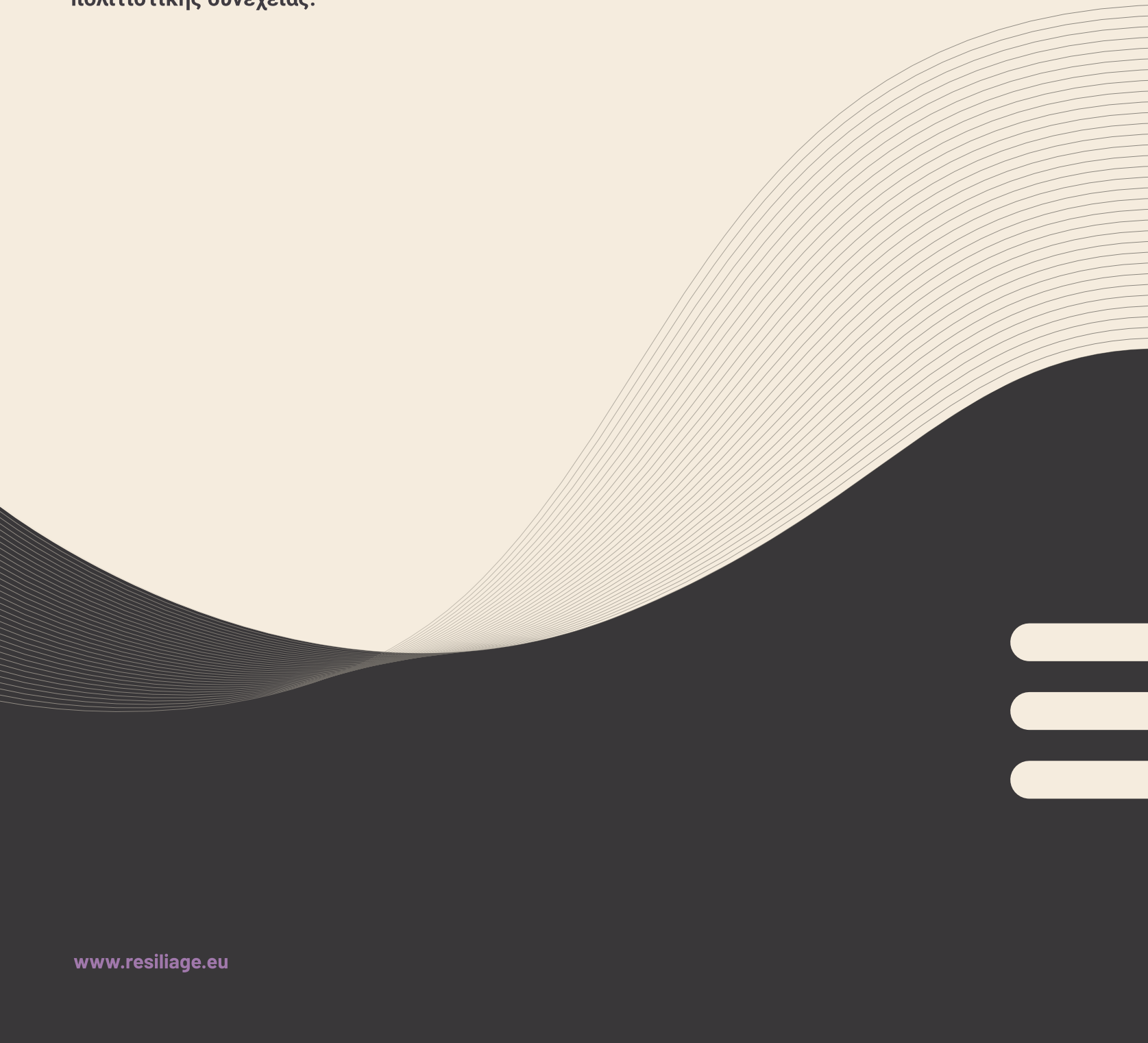
Υφαντικές τέχνες

Δάσος Ρούβας

Η εμπειρία της Κρήτης προσέφερε μια πολύπλευρη εξερεύνηση της κληρονομιάς, αναδεικνύοντας τη γνώση της πολιτιστικής κληρονομιάς ως **ενεργό εργαλείο για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της κοινότητας**. Μέσα από τις **συμμετοχικές συνεδρίες συν-χαρτογράφησης**, η κοινότητα της Κρήτης ανέπτυξε μια **ευρύτερη σκέψη** για το πώς οι **παραδόσεις και οι εμπειρίες του παρελθόντος** συμβάλλουν στη **διατήρηση των αξιών και την ανθεκτικότητα μέσω της πολιτιστικής συνέχειας**.

WEBSITE

www.resiliage.eu

CONTACT US

info@resiliage.eu

FOLLOW US

     @ResiliageEU

OUR CONSORTIUM

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το Βιβλιαράκι #6: Συν-χαρτογράφηση των Τοπικών Πολιτιστικών Οδηγών για την Ανθεκτικότητα της Κοινότητας παρουσιάζει τα βασικά ευρήματα από δύο ερευνητικές δραστηριότητες πεδίου που πραγματοποιήθηκαν στα πέντε CORE Labs του έργου RESILIAGE το 2024 και στις αρχές του 2025.

Το RESILIAGE ενσωματώνει μια ιστορικο-πολιτιστική προοπτική στην κατανόηση των αλληλεπιδράσεων ανθρώπου-περιβάλλοντος για τον ορισμό της ανθεκτικότητας της κοινότητας. Θεωρεί ότι αυτή ενσωματώνεται ιδιαίτερα στην υλική και άυλη Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά των τόπων και των κοινοτήτων, αξιοποιώντας αυτή την κληρονομιά που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των τοπικών ταυτοτήτων και του αισθήματος του τόπου, για την ενεργοποίηση των τοπικών κοινοτήτων στη μείωση του κινδύνου καταστροφών. Στο πλαίσιο του RESILIAGE, αναπτύσσονται συνεργατικές δραστηριότητες επικεντρωμένες στην πολιτιστική κληρονομιά, προωθώντας τη συμμετοχή πολλαπλών φορέων στη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών.

Το Βιβλιαράκι #6 παρουσιάζει πώς οι κοινότητες των CORE Labs συμμετείχαν σε μια διαδικασία συνεργατικής χαρτογράφησης, προκειμένου να αναλύσουν τις σύνθετες, πολυεπίπεδες αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κοινοτήτων και του περιβάλλοντός τους από πολιτιστική και ιστορική προοπτική. Αυτή η διαδικασία είχε ως στόχο τον από κοινού εντοπισμό των πολιτιστικών παραγόντων που συμβάλλουν στην ανθεκτικότητα της κοινότητας, ενισχύοντας την επίγνωση των ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων που διαμορφώνουν το περιβάλλον τους, όπως οι παραδόσεις, οι θρησκευτικές τελετές, τα έθιμα και οι εορτασμοί.

Η ανάπτυξη των συνεργατικών δραστηριοτήτων, που δομήθηκε σε δύο διακριτές φάσεις, στόχευε στη σταδιακή ενίσχυση της κατανόησης των πολύπλοκων σχέσεων μεταξύ της τοπικής κληρονομιάς, της συλλογικής μνήμης, του τοπικού περιβάλλοντος και των κινδύνων καταστροφών. Μέσω τεχνικών συν-χαρτογράφησης, οι κοινότητες διαδραμάτισαν ενεργό ρόλο στον εντοπισμό, την αναγνώριση και την τεκμηρίωση της τοπικής τους κληρονομιάς, συνδέοντάς την με σημεία που αποτυπώνουν τον πλούτο της τοπικής ποικιλομορφίας. Επιπλέον, αυτή η διαδικασία διευκόλυνε τον εντοπισμό των βασικών πολιτιστικών και φυσικών στοιχείων — τόσο υλικών όσο και άυλων — που συμβάλλουν στην ανθεκτικότητα της κοινότητας.

Ως αποτέλεσμα, η διαδικασία της συν-χαρτογράφησης παρήγαγε γεωαναφερόμενα σύνολα δεδομένων που ενσωματώνουν την πολιτιστική

κληρονομιά σε χωρικά δεδομένα, παρέχοντας βαθύτερη και πιο ολοκληρωμένη κατανόηση της ανθεκτικότητας της κοινότητας, των κινδύνων και του φυσικού τοπίου.

Αναγνωρίζοντας τους διαφορετικούς βαθμούς έκθεσης στις διάφορες κοινότητες, αυτή η προσέγγιση αναδεικνύει επίσης τη **διαφορετική γνώση των πολιτών για την περιοχή τους, την αντίληψή τους για τους σχετικούς κινδύνους και την ικανότητά τους να προσανατολιστούν και να προσαρμοστούν στο περιβάλλον τους.**

Στις πρώτες επιτόπιες δραστηριότητες, που πραγματοποιήθηκαν στις αρχές του 2024, τα **CORE Labs** κλήθηκαν να **εντοπίσουν και να συν-χαρτογραφήσουν**, πάνω σε τυπωμένους χάρτες, τα πολιτιστικά στοιχεία που είχαν ήδη αναγνωριστεί ως **Τοπική Κληρονομιά** (βλ. **Βιβλιαράκι 3**). Η χαρτογράφηση πραγματοποιήθηκε σε **χάρτες ποικίλης κλίμακας**, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να επιλέξουν μεταξύ διαφορετικών χαρτών που **αναπαριστούσαν διάφορες περιοχές που επηρεάστηκαν** από καταστροφές στο πλαίσιο του τοπικού εργαστηρίου.

Στην **εκστρατεία επιτόπιας έρευνας του 2025**, η χαρτογράφηση περιλάμβανε τόσο την παρουσίαση των **δεδομένων του 2024** όσο και μια **νέα συνεδρία συν-χαρτογράφησης**. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να **επιλέξουν έως και τρία στοιχεία Πολιτιστικής Φυσικής Κληρονομιάς (CNH)**, απαντώντας στο ερώτημα: «**Ποια είναι τα σχετικά (υλικά και άυλα) στοιχεία της Πολιτιστικής Φυσικής Κληρονομιάς που διατηρούν ζωντανό το αίσθημα της κοινότητας;**». Για να το κάνουν αυτό, επέλεξαν **τρεις κάρτες από τις Κάρτες Κληρονομιάς του RESILIAGE**, οι οποίες ταξινομούν τα **υλικά και άυλα Πολιτιστικά Φυσικά Ιστορικά Στοιχεία** σε **δώδεκα κατηγορίες**, όπως **ιστορικός τοπικός χαρακτήρας, συμβολικοί τόποι, ιστορικές**

περιοχές, αρχαιολογικοί χώροι, γεωλογικά χαρακτηριστικά, βιοποικιλότητα και τοπίο, διαδρομές, γεωργία και παραγωγή τροφίμων, παραδοσιακή χειροτεχνία, τέχνες και παραδόσεις, καθώς και πολιτιστικά ιδρύματα και φορείς.

Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες τοποθέτησαν τις **κάρτες στον τυπωμένο χάρτη** χρησιμοποιώντας **χρωματιστά αυτοκόλλητα**, τοποθετώντας τα στοιχεία σύμφωνα με το σημείο στο οποίο τα **συσχέτιζαν μέσα στην περιοχή**. Αυτή η **χωρική αναπαράσταση** επέτρεψε μια **πιο λεπτομερή κατανόηση** του πώς τα διαφορετικά στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς — **επίσημα, ανεπίσημα ή αμφιλεγόμενα** — **διαμορφώνουν την ταυτότητα, την ανθεκτικότητα και την κοινωνική συνοχή της κοινότητας** στο τοπικό περιβάλλον.

Αυτή η **συμμετοχική προσέγγιση** παρείχε **πολύτιμες πληροφορίες** σχετικά με το πώς **οι τοπικές κοινότητες αντιλαμβάνονται και αλληλεπιδρούν με την πολιτιστική τους κληρονομιά σε σχέση με τη μείωση του κινδύνου καταστροφών**. Η ένταξη τόσο **επίσημων όσο και ανεπίσημων στοιχείων κληρονομιάς**, μαζί με συζητήσεις για **αμφιλεγόμενα ζητήματα και τη διάσταση του φύλου**, εμπλούτισε την κατανόηση του **ρόλου της κληρονομιάς στη διαμόρφωση της ταυτότητας και της προσαρμοστικής ικανότητας μιας κοινότητας**.

Οι επόμενες ενότητες αυτού του βιβλιαρακίου παρουσιάζουν τα **αποτελέσματα αυτών των δραστηριοτήτων** για καθένα από τα **πέντε CORE Labs**, προσφέροντας μια **λεπτομερή περιγραφή του τρόπου με τον οποίο οι τοπικές κοινότητες συμμετείχαν στη διαδικασία συν-χαρτογράφησης και των κύριων στοιχείων κληρονομιάς που εντοπίστηκαν**.